

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1875.

Andra Kammaren.

N:o 36.

Lördagen den 17 April.

Kl. 7 e. m.

§ 1.

Fortsattes föredragningen af Stats-Utskottets utlåtande N:o 10, angående regleringen af utgifterna under Riksstatens Attonde Hufvudtitel; och förekom till behandling:

45:te punkten:

Mom. a)

Bifölls.

Mom. b):

Utskottet hade, i anledning af Herr *H. L. Rydins* i protokollet för förmiddagens sammanträde omförmälda motion, angående löneförbättring för professorer, adjunkter m. fl. tjänstemän vid universiteten, uti hvilken motion aflöningsförmånerna för lärarebefattningarne vid Carolinska Medico-kirurgiska institutet föreslagits till samma belopp, som lönerna för motsvarande beställningar vid universiteten, i detta moment hemstält:

Angående löneförbättring för professorerne vid Carolinska institutet.

att Riksdagen måtte på extra stat för år 1876 anvisa till Kongl. Maj:ts disposition ett belopp af 4,200 kronor, att under benämning af tjänstgöringspenningar, hvilka vid tjänstledighet borde till vikarien afstås i de fall, Kongl. Maj:t funne skäligt närmare bestämma, utgå med 300 kronor till hvarje af de två professorer vid nämnda institut, som åtnjuta boställsförmån, samt med 600 kronor till hvar och en af de öfrige professorerne.

Efter uppläsning af denna hemställan anförde

Herr Hörnfeldt: Med anledning af Kammarens uti 44:de punkten momentet b fattade beslut, yrkar jag, att Kammaren måtte i konsekvens dermed afslå jemväl detta moment af den nu föredragna punkten; och anhåller jag hos Herr Talmannen om proposition å detta mitt yrkande.

Vidare yttrades ej. Herr Talmannen gaf först proposition på bifall till Utskottets hemställan och derefter på Herr Hörnfeldts yr-

kande; och som den senare propositionen besvarades med öfvervägande ja, hade Kammaren således afslagit Utskottets i förevarande moment framlagda förslag.

*Om anslag för
utvidgande af
biblioteksbyggnaden i Upsala.*

46:te punkten:

Af Utskottet var hemställt:

att Herr *M. Hallenborgs* inom Första Kammaren afgifna motion N:o 15, med förslag om beviljande af ett anslag å 158,000 kronor, för att i enlighet med uppgjorda ritningar och förslag åstadkomma uppförandet af en flygel till den byggnad i Upsala, der *biblioteket* förvaras, samt anskaffandet af en uppvärmningsapparat för hela bibliotekslokalen, icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föränleda.

Ordet begärdes af

Herr *Törneblad*, som yttrade: Frågan om biblioteksbyggnadens i Upsala förändring eller tillbyggnad, har nu så länge varit a bane, att den under detta år kan fira sitt tioåriga jubileum. Den väcktes nämligen år 1865, och ännu har den ej vunnit någon tillfredsställande lösning. Uti en rörande detta ämne utgifven broschyr, som enligt hvad jag tror, blifvit utdelad bland Kamrarnes ledamöter, finnas åtskilliga beaktansvärda upplysningar om det mindre goda skick, hvori byggnaden för närvarande befinner sig. Man inhämtar nemligen af broschyren, bland annat, att byggnaden saknar värmeledning och tillräckligt utrymme för bibliotekets behof, att kylan derinom under denna vinter varit så sträng, att den stigit ända till 10 grader under fryspunkten, ett förhållande, som för tjenstemännen hvarken kan vara angenämt eller helsosamt, att arbetslokalerne äro små, samt att byggnaden dessutom är behäftad med åtskilliga andra olägenheter, hvilket allt gör, att den ej motsvarar de anspråk, man kan hafva på ett dugligt universitetsbibliotek. Vid besök och arbete på platsen denna vinter, har jag funnit ofvan berörda uppgifter fullt riktiga och i följd deraf blifvit öfvertygad om, att en skyndsam lösning af frågan är af behöfvat påkallad. Ett ytterligare skäl härför är, att 1877 för universitetet stundar en jubelfest och då bör väl äfven biblioteket visa sig i ett sådant skick, att utlänningen ej kan finna någon anledning till anmärkning. Jag måste därför beklaga, att motionen blifvit af Utskottet alldeles afstyrkt. Men då icke någon reservation emot denna punkt af betänkandet blifvit anmald, och således ingen utsigt för frågans lösning i närvarande ögonblick förefinnes, samt härtill kommer, att Herr *Hallenborgs* motion endast omfattar ett sätt för olägenheternas afhjelpande, — och det finnes möjligen andra, — vill jag ej göra något yrkande, utan har det endast varit min mening att till protokollet uttala min åsigt i frågan, emedan jag har särskild kännedom om lokalens nuvarande tillstånd och derjemte anser det vara af vigt, att sollennitetssalen tills vidare bibehålles för sitt nuvarande ändamål, på det ej större kostnader måtte uppkomma derigenom att man nu nödgas uppföra ett särskildt sollennitetshus.

Chefen för Kongl. Ecklesiastik-departementet Herr Statsrådet Wen- *Om anslag för*
 nerberg: Jag hade verkligen icke trott att jag i denna fråga *utvidgande af*
 skulle behöfva yttra mig inom denna Kammare, men det fagnar mig *biblioteksbyggnaden i Upsala.*
 emedlertid, att den siste talaren gifvit mig anledning dertill. Det *(Forts.)*
 föll mig aldrig in att någon skulle ifrågasätta, det Utskottet bort
 behandla frågan på annat sätt än det gjort. Behandlings sättet anser jag
 nemligen vara alldeles riktigt; ty då Herr Hallenborg uti sin motion
 begärt, att ett anslag af 158,000 kronor för uppförande af en flygel-
 byggnad till biblioteket i Upsala måtte af Riksdagen ställas till
 Kongl. Maj:ts disposition, skulle genom ett bifall härtill Kongl. Maj:t
 förmenas att tillse, på hvad sätt hela denna sak lämpligast borde
 ordnas. Kostnadsförslaget för en dylik utvidgning af biblioteksbyggnaden
 uppgjordes 1865 och att denna utvidgning nu skulle kunna
 utföras med samma anslag af blott 158,000 kronor finner hvar och
 en vara en omöjlighet, som känner de prisstegringar, som sedan den
 tiden inträffat. För öfrigt skulle ett bifall till motionen göra ett
 ingrepp i Kongl. Maj:ts administrativa rätt; och Stats-Utskottet har
 salunda haft allt skäl att ej fästa afseende vid densamma.

Hvad nu angår sjelfva biblioteksfrågan, så skulle man af vissa
 yttranden och atgöranden kunna förledas att tro, att dervid ingenting
 atgjorts och att den Konungens radgifvare som med denna angelägenhet
 haft att sysselsätta sig, försummat att göra sin pligt.

Men allt ifrån första början af mitt nuvarande kall, har jag, om
 än utan önskad framgång hittills, sysselsatt mig dermed och gör detta
 fortfarande.

Jag känner lika väl som någon annan det stora behovet deraf,
 att ett ökad utrymme beredes för biblioteket i Upsala; jag känner
 också lika väl som någon annan behovet af att en värmeapparat der-
 städes anskaffas, på det att tjänstemännen måtte slippa arbeta i allt-
 för sträng kyla. Genom Öfverintendents-embetet har uppgjorts för-
 slag till afhjelpande af båda dessa olägenheter, men detta förslag har
 ej befunnits sådant, att vederbörande derom kunnat förena sig. Andra
 förslag hafva äfven blifvit uppgjorda, men äfven rörande dessas lämp-
 lighet hafva meningarne varit mycket skiljaktiga. Vid öfverläggningen
 om det senast ingifna, stannade inom konsistorium 9 röster mot 9
 och den tappande sidan hade att räkna inom sig bibliotekarien. Kan-
 sleren yttrade att han, på grund häraf, ej vågade tillstyrka Kongl.
 Maj:t att nu fatta ett afgörande beslut i frågan, men hemställde, huru-
 vida icke Kongl. Maj:t kunde finna skäligt att gilla förslaget om upp-
 förande af en flygelbyggnad, hvilket han för sin del funne mest till-
 fredsställande, så framt nemligen Kongl. Maj:t ansåge förslaget derom
 tillräckligt utredt.

Min enskilda åsigt i denna fråga har jag förut tillräckligt tydligt
 uttalat, och tror att Kammaren skall gilla den; den går derpa ut,
 att, så länge mer än $\frac{1}{3}$ af bibliotekshuset är oanvänd för sitt
 egentliga ändamål, jag icke finner skäl att tillstyrka bifall till
 något förslag om tillbyggnad. Jag kan dessutom icke finna att det
 med en rätt vård om biblioteket öfverensstämmer, att den stora salen
 användes för andra ändamål, såsom promotionsbaler och akademiska
 fester, hvarvid hela den dyrbara boksamlingen blir bragt i fara att

Om anslag för utvidgande af biblioteksbyggnaden i Upsala. förstöras. Och om också en sådan olycka icke inträffar, återstår dock alltid det högst olämpliga uti att för en mängd olikartade tillställningar hålla hela midten af huset tillgänglig och derigenom omöjliggöra, att biblioteket så ordnas som det bör vara ordnad.

(Forts.)

Jag har trott att denna sak skulle lättare kunna lösas, derigenom att universitetet erhöle en annan lokal att begagna såsom aula eller festsal. En sådan särskild aula är ock af konsistorium ifrågasatt, och på Kongl Maj:ts befallning har kansleren under den 9 sistlidne December — Kammaren finner således häraf att ännu i sista stund frågan om biblioteksbyggnaden varit under beredning, — inkommit med ett utlåtande jemte en skrivelse från konsistorium, i hvilken skrivelse upplyses att för uppförande af ett sollemnitetshus eller aula skulle åtgå »en million kronor eller något derutöfver». Jag tviflar dock på, att Riksdagen skulle finnas synnerligen benägen att för en sådan byggnad anslå en million kronor eller något derutöfver, och en annan utväg för ändamålet vinnande måste således sökas.

Det är en känd sak, att Konung Carl XIV Johan vid ett besök i Upsala anslag 30,000 R:dr Banko för uppförandet af nuvarande sollemnitetsalen uti biblioteksbyggnaden. Derigenom blef denna byggnad i sjelfva verket icke så ändamalsenlig för biblioteket, som den kunnat blifva, och då deruti inrymdes Universitets lokal för större fester, gaf detta en anledning till uppförandet af den i viss mån prydliga trappa, som nu upptager ett icke obetydligt utrymme af det hela. Då jag a ena sidan icke kan antaga att staten vill tillsläppa medel för en så dyrbar sollemnitetsbyggnad, som den jag nyss omnämnt, men a andra sidan Universitetet icke heller torde böra beröfvas den gifva för detta ändamal, som Konung Carl XIV Johan en gång gifvit det, har jag patänkt ett förslag, vid hvilket jag likväl icke önskar att Kammaren fäster någon synnerlig stor vikt enär det, på det skede frågan för närvarande befinner sig, ännu icke kan hafva vunnit tillräcklig utredning. Om Universitetet såsom ersättning för sollemnitetsalens afstaende åt biblioteket erhåller en summa af 90 à 100,000 kronor, motsvarande ungefär hvad 30,000 R:dr Banko då för tiden var, för att användas för en festlokal, skulle staten på så sätt tillvinna sig en utvidgning af biblioteksbyggnaden betydligt billigare och ändamalsenligare än genom den ifrågasatta flygelbyggnaden, och uppvärmningsapparaten kunde då läggas centralt i byggnaden, hvilket annars icke lärer komma i fråga.

Det är endast derföre, att det för mig varit angeläget visa, att denna sak ingalunda af mig varit bortglömd eller undanskjuten eller att jag icke skulle hafva egnat den tillräcklig uppmärksamhet, som jag något vidlyftigt härom yttrat mig. Jag tror för öfrigt att denna Kammare skall, liksom Medkammaren, finna fullt skäl att gilla hvad Stats-Utskottet i den föreliggande punkten hemställt.

Herr Törneblad: Såsom jag redan förut yttrat, finnes det mer än ett sätt att afhjelpa de olägenheter jag papekat. Det var ganska glädjande att höra, att man genom vederbörandes försorg har utsigt att få ett förslag genomfördt och det vore i sanning fägningsamt, om en sollemnitetsal kunde erhållas för så billigt pris, som här blifvit upp-

gifvet. Jag vill emellertid nu endast anhålla att, med afseende å upp- *Om anslag för utvidgande af biblioteksbyggnaden i Upsala.*
 gifterna uti föreliggande motion, få nämna, att beloppet 115,800 kronor tillhör kostnadsförslaget af år 1871; men motionärens ifrågasatta belopp 158,000 kronor grundar sig på det kostnadsförslag som omförmäles af Öfver-intendentsemetet i dess memorial af år 1874, och de tre olika sätt, som blifvit föreslagna för bibliotekets förändring, upptaga följande belopp: det första 158,000 kronor, ett annat 120,000 kronor samt ett tredje 95,080 eller alternativt 125,000 kronor.

Jag har, som sagdt, intet yrkande att framställa och jag anser mig tillfredsställd med den här gifna utsigten att frågan snart får sin lösning.

Härmed var öfverläggningen slutad. Kammaren biföll Utskottets hemställan.

47:de—49:de punkterna:

Blefvo jemväl bifallna.

50:de punkten.

I anledning af Kongl. Maj:ts framställning om beviljande äfven *Om anslag till skolor för qvinlig ungdom.*
 för år 1876 af ett extra anslag å 30,000 kronor, att af Kongl. Maj:t disponeras till understöd åt högre skolor för qvinlig ungdom under samma vilkor för understöds åtnjutande, som vid beviljandet af innevarande ars enahanda anslag blifvit bestända, hade Utskottet, som i sammanhang med berörda nädiga framställning behandlat Herrar O. Thorells och A. W. Staaff's inom denna Kammare väckta motioner N:o 123 och 127, deruti föreslagits ändringar i de vilkor, som af sistlidne års riksdag fastställdes för användandet af det då till ifrågasvarande ändamål anvisade anslag, i förevarande punkt hemställt:

att till understöd åt högre skolor för qvinlig ungdom under de vilkor för understödets åtnjutande, som vid beviljande af anslag under innevarande år för samma ändamål blifvit bestämde, ett extra anslag af 30,000 kronor måtte för år 1876 af Riksdagen anvisas.

Efter det uppläsning skett af Utskottets hemställan, anförde

Herr A. Staaff: För min del tillhör jag icke deras antal, som anse att staten skall anordna och fullständigt underhålla en mängd högre läroverk för qvinnor. Jag anser detta obehöfligt och olämpligt och har dertill åtskilliga skäl, hvilka jag dock anser öfverflödigt att nu anföra. Deremot anser jag i hög grad lämpligt och nyttigt, att staten på något sätt bidrager till och understödjer den högre qvinliga undervisningen. Lämpligast synes mig detta ske derigenom att staten gifver understöd åt de läroverk för qvinnor, som deraf visa sig förtjenta.

Frågan huruvida det allmänna skall bidraga äfven till den qvinliga undervisningen är, såsom Kammaren vet, ingalunda ny. Redan under den gamla ståndsrepresentationen stod den mer än en gång på dagordningen, och flera riksdagsmän af olika stånd intresserade sig den

Om anslag till skolor för qvinlig ungdom.
(Forts.)

tiden synnerligen för dess lyckliga lösning. Hos nya representationen har frågan jemväl flera gånger varit före, likasom den också utgjort föremål för arbetena inom en särskild komité, i hvars betänkande iemnats både en fullständig historik öfver frågans behandling i främmande länder och ett förslag om dess ordnande hos oss. Resultatet af alla dessa bemödanden har varit de olika förslag, Kongl. Maj:t i detta ämne förelagt Riksdagen. Det första var i något större skala; det sednare åter rörde sig omkring en vida mindre utsträckt önskan och företedde väsendtliga olikheter mot det förra. Emellertid åvägabragtes vid sistlidne riksdag ett beslut, som skulle vara till förmån för den högre qvinliga undervisningen; men jag nödgas derom säga, att Riksdagen nära nog tog med ena handen hvad den gaf med den andra, eller, om det tillates mig att citera ett annat gammalt ordspråk — »en födde du, och den svalt du ihjeb». Fjölårets beslut kan i min tanke verkligen icke vara till något större gagn eller ens någon verklig nytta för den qvinliga undervisningen, och jag tror mig icke begå något misstag, då jag säger att jag vid det tillfälle, frågan vid slutet af förra riksdagen förevar här i Kammaren, uti atskilliga ledamöters och deribland äfven några Statsutskotts-ledamöters anleten varnade ett uttryck, hvilket tycktes antyda att desse representanter icke ansago ett så beskaffadt beslut synnerligen omhuldande för den qvinliga undervisningsfrågan. Beslutet innehöll att läroverk för qvinlig ungdom skulle kunna erhålla högst 3,000 kronor i årligt bidrag af statsmedel, dock under vissa villkor, bland hvilka flera voro välgrundade och praktiska, men ett enligt mitt förmenande var alldeles grundlöst och olyckligt, nemligen den bestämmelsen, att högsta lärjungeafgiften icke skulle få öfverstiga 50 kronor. Jag tog mig friheten att vid den diskussion, som föregick beslutet, fästa uppmärksamheten på att enligt min, på en ganska lång erfarenhet om enskilda läroverk och anordningarne för dessas utkomst grundade öfvertygelse, det är omöjligt i vara tider, åtminstone inom landets större städer, att upprätta och underhålla en verkligt god bildningsanstalt, med 50 kronor som maximum för lärjungeafgift. Besinnar man blott till hvilket högt belopp hyra, materiel och lärarearvoden under nuvarande dyra tider uppgå, så torde Herrarne medgifva, att en verkligt god bildningsanstalt måste för att ega bestånd ställa terminsafgiften högre än 50 kronor.

Röster hafva också i detta afseende från många håll försports, och jag tog mig, med anledning deraf och af min egen öfvertygelse i saken, vid början af riksdagen friheten att väcka motion i ämnet, hvilket äfven en annan ledamot af denna Kammare gjort, ehuru syftet i hans förslag är något olika mot mitt. Stats-Utskottet har emellertid icke fäst något afseende vid dessa motioner, och da Kongl. Maj:t icke ansett lämpligt att föreslå förändrade villkor för understödets åtnjutande, skulle således enligt Utskottets åsigt Kammaren nu fatta enahanda beslut som vid föregående riksdag. Det tillhör icke mig att bedöma, huruvida ett misstag i Kongl. Maj:ts uppfattning af denna sak möjligen eger rum eller om tillräckligt objektiva skäl funnits för Kongl. Maj:t att nu genast för Riksdagen föreslå förändrade bestämmelser i detta afseende, men för min del är jag fullkomligt förvissad, att Riksdagen, om den vill gagna den qvinliga undervisningens sak,

måste meddela sitt understöd på annat sätt än för närvarande. Nu har visserligen, såsom Utskottet äfven framhållit, åtskilliga läroanstalter utaf de medel, 1874 års Riksdag anslag, sökt och erhållit understöd, och man skulle möjligen deraf vilja sluta till att de nuvarande bestämmelserna för erhållande af understöd motsvara ändamålet. Härvid är dock att märka, dels att de bildningsanstalter, hvilka begärt och erhållit sådant understöd, äro mycket få, dels också att en hel mängd andra dylika läroverk så att säga officiellt förklarar, att de icke kunna begagna sig af den erbjudna hjälpen. Bland dessa sednare befinna sig de förnämsta qvinliga läroverk i vårt land.

Hvad nu beträffar att en skola kan begagna sig af detta tillfälle till erhållande af understöd, så — utan att vilja kasta ringaste skugga på de läroanstalter, hvilka deraf redan begagnat sig — vågar jag dock påstå, att sådant icke kan ske utan ekonomisk förlust, att icke tala om andra följder. Ty man kan tänka sig olika sätt att dervid lagga till väga, för hvilka jag nu icke vill närmare redogöra, men hvilka icke lända till läroverkets sanna välfärd. Efter min öfvertygelse vore det bättre, att icke gifva något understöd alls, än att gifva detta på dylika vilkor.

Jag vågar således hemställa till Riksdagen, om den icke benäget nu ville taga denna fråga litet närmare i öfvervägande, än som skedde förra gangen, da beslutet fattades i Riksdagens elfte timma. Vill nemligen Riksdagen göra något för den qvinliga undervisningen och göra det på den nu inslagna vägen, hvilken jag, beträffande sjelfva principen, anser fullt riktig, så är jag lifligt öfvertygad, att detta vilkor, som förtager nyttan af anslaget, måste borttagas. Jag vågar derföre hänvisa till den af mig i frågan väckta motionen, som går ut derpå, att Riksdagen antingen — och detta helst — måtte upphäfva bestämmelsen om en viss lärjungeavgift såsom vilkor för statsunderstödet åtnjutande, eller ock stadga en med billighetens fördringar och med nu varande verkliga kostnader för underhållet af dylika läroverk mera öfverensstämmande lärjungeavgift. Visserligen har Stats-Utskottet icke velat lyssna till vare sig min motion, eller Herr Nordenfelts reservation, som i hufvudsak öfverensstämmer med mitt förslag, endast med undantag deraf, att han bestämdt föreslagit en högsta lärjungeavgift af 100 kronor i stället för 50. Jag föreställer mig dock att Kammarerna skall vilja taga dessa förslag i öfvervägande, och anser mig lämpligast böra ställa mitt yrkande på bifall till den nämnda reservationen, dock med uteslutande af avgiftsvilkoret. Jag kan nemligen icke förstå, hvartill det skulle tjena, att bestämma en dylik avgift. Om föräldrar eller målsmän, som vilja skicka sina barn till dessa läroverk, hysa förtroende till dem, och äro villiga att lemna skälig ersättning, hvarföre skulle man då beröfva dem tillfälle dertill? Hufvudsaken är i alla fall, att staten erhåller garantier för att läroverket är godt, och att i detsamma alltid finnes tillgängligt ett visst antal frielevsplatser. Jag vågar derföre, såsom jag redan antydtt, hos Herr Talmannen vördsamt anhålla om proposition på ett förslag, som öfverensstämmer med det förra alternativet i min motion och i hufvudsaklig mån med Herr Nordenfelts reservation, hvilket jag nu tager mig friheten uppläsa. Förslaget lyder sålunda: »att Riksdagen för år 1876 på extra stat anvisar 30,000 kronor att användas till understöd af sådana högre skolor för qvinlig ungdom, hvilka efter vederbörandes

(Om anslag till skolor för qvinlig ungdom. (Forts.)

Om anslag till
skolor för kvin-
lig ungdom.
(Forts.)

hörande prövas vara deraf i behof, under vilkor, att frielever till det antal, som af Kongl. Maj:t bestämmes, vid skolan antagas, att årlig berättelse afgifves öfver skolans verksamhet, samt att skolan skall vara underkastad den kontroll och de vilkor i öfrigt, som Kongl. Maj:t kan finna godt bestämma.» Kammaren torde finna, att detta förslag står i öfvererensstämmelse med det af nästföregående Riksdag fattade beslutet, med undantag deraf, att bestämmelsen om en viss lärjungeafgift såsom vilkor för statsunderstödet blifvit borttaget.

Häruti instämde Herrar *Clairfelt, Lundström, Berggren, Biesert* och *Thorell*.

Herr Gjerling: Det förvånar mig aldeles icke, att Kongl. Maj:t i sin nädiga proposition i ämnet till nuvarande års Riksdag bibehållit de vilkor, som af den nästföregående Riksdagen blifvit beslutade, men deremot kan jag icke finna, att det beslut, Riksdagen på Stats-Utskottets förslag sistlidne är fattade, och hvilket äfven nu af Utskottet förordas, innebär den säkerhet samt den nytta för de qvinliga läroverken, som egentligen borde varit afsedda. Den i nämnda riksdagsbeslut intagna bestämmelsen om den maximafgift, som hvarje elev egde att för undervisningen erlägga, måste nemligen, enligt min öfvertygelse, ovedersägligen lägga icke ringa hinder i vägen för ett verkliga godt läroverk för qvinlig ungdom att begagna sig utaf det af Riksdagen medgifna statsunderstödet. Jag kan derföre i det förslag, som af StatsUtskottet i fjol framlades, knappast se något annat, än ett slags förtäckt afslag på hela den egentliga frågan, sadan den då förelåg. Och den omständigheten, hvilken numera möjligen skulle kunna anföras som motskäl derutinnan, nemligen, att ett eller annat läroverk — dessa äro dock sammanräknade ganska få — gått in på att mottaga eller, rättare sagdt, sökt det åt dem sålunda beredda understödet, synes mig icke innebära något bevis på giltigheten af det omdöme i frågan, som af Riksdagen afgafs.

Redan förliden riksdag var jag en af dem, som ansåg det då fattade beslutet icke vara riktigt, utan försökte astadkomma ett annat resultat. Men försöken misslyckades och jag kan icke annat än beklaga att så skedde, helst, efter allt hvad jag kan bedöma, alla de omständigheter, hvilka af herr Staaft blifvit anförda, så väl nyss muntligen som i motionen, innebära talande och bekräftande skäl för riktigheten af den åsigt, hvilken jag här förfäktar.

Då Riksdagens föregående beslut i frågan likasom Stats-Utskottets nuvarande förslag dock väl måste anses innebära uttrycket af en önskan från Riksdagens sida att tillmötesgå de fordringar, som blifvit framställda, nemligen att staten skulle i viss mån lemna bidrag till de qvinliga undervisningsverken, och då sättet, hvarpå Riksdagen hittills lemnat detta bidrag, efter min uppfattning, i öfrigt icke var ogynnsamt för de förhållanden, hvilka det afsåg att utveckla, så har jag nu icke annat att fästa mig vid, än uteslutandet af de vilkor, Herr Staaft i sin motion berört såsom för ändamålet hinderliga och hvilka jag, i likhet med honom, anser vara så beskaffade.

För dem af Kammarens ledamöter, hvilka haft tillfälle att öfvervara de särdeles intressanta föredrag, som under loppet af denna

vinter här i Stockholm hållits rörande den högre qvinliga undervisningen, hvilka sammankomster varit talrikt besökta och vid hvilka man fått höra så väl qvinliga som manliga lärare uttala sina åsikter i ämnet, för dem, säger jag, liksom för mig, var tillfälle att höra uttalas omdömen, vida skarpare än Herr Staafts, beträffande de förhållandena, hvilka ansages ega rum vid de qvinliga elementar-läroverk, som antagit de vilkor, Riksdagen uppställt för statsbidragets erhållande. Det tillkommer mig, lika litet som den föregående ärade talaren, att här närmare utveckla hvad i detta hänseende vid nämnda sammankomster uttalats — och jag önskar det icke heller, — men då genom tidningarne temligen utförligt meddelats hvad som der förekommit, torde de der uttalade åsikter beträffande nu ifrågavarande förhållande icke vara för Kammaren obekanta.

Hysande uppfattningen att staten hvarken kan eller bör ingripa i det qvinliga könets uppfostran på samma sätt, som i det manligas; att staten således icke bör för det förra ändamålet underkasta sig så stora uppoffringar, som för det sednare; anser jag dock, att staten icke bör underlåta att lemna bidrag för den qvinliga undervisningen, och det på sådana vilkor, som för de qvinliga läroverken kunna vara mottagliga och begärliga. I öfverensstämmelse med denna min uppfattning kan jag ej annat än på det lifligaste önska understöd af Herr Staafts nyss framlagda förslag, fästade mig, i likhet med honom, vid Herr Nordenfelts reservation, med den jemkning, som af Herr Staaft ifrågasatts, och till hvilken, sålunda modifierade, reservation jag, med förkastande af Utskottets förslag, anhåller om Kammarens bifall.

Herr Key: Om man å ena sidan icke kan förneka, att den svenska qvinnan, abstrakt taget, eger alldeles samma rätt till en högre bildning, som den svenske mannen, och att staten således äfven bör tillgodose för hennes undervisning inrättade anstalter, så måste man å andra sidan erkänna, att, från *statens synpunkt* betraktadt, skyldigheten att lemna det manliga könet tillfälle till undervisning är större än statens skyldighet i förhållande till det qvinliga, till följd deraf, att staten måste bland den manliga ungdomen söka sina framdeles blifvande tjänstemän i alla riktningar. Då det således icke kan förnekas att ur synpunkten af sagda intresse det manliga könets uppfostran åtminstone tills vidare är af större medborgerlig vikt än det qvinliga könets, så återstår att se till, huruvida det anslag, Stats-Utskottet för sistnämnda ändamål i nu förevarande punkt tillstyrkt, verkligen blifvit sammanbundet med sådana vilkor att, såsom de tvenne nästföregående talarne påstått, ändamålet med detsamma derigenom skulle komma att helt och hållet motverkas.

Ett år har knappast förflutit, sedan Riksdagen första gangen beviljade ifrågavarande anslag för den högre qvinliga undervisningen, men redan nu påstår man att det för åtnjutande af statsbidraget stadgade vilkor, att elevernas årsafgifter hvardera skola utgöra högst 50 kronor, är alldeles för strängt, och vill att beloppet skall sättas till 150 kronor, ja den af motionärerne, som nyss yttrade sig, har önskat till och med den högsta årsafgift, som öfverensstämmde med nuvarande förhållanden. Man finner häraf ett exempel på hvarthän det skulle leda

(Om anslag till skolor för qvinlig ungdom.
(Forts.)

Om anslag till
skolor för kvin-
lig ungdom.
(Forts.)

om vi i går bifallit Herr Lyths motion eller om vi nu gifva efter för de ökade anspråken på statsbidrag till enskilda läroverk; -- börjar man blott en gang beträda eftergifternas väg, så är det omöjligt att säga, hvar man skall stanna, ty för pretentionerna finnes ingen naturlig gräns, utan endast godtyckets. Man säger, att inga skolor vilja mottaga några frielever under det vilkor, att årsafgiften för de betalande eleverna är så lag som 50 kronor, men det faktiska förhållandet i detta afseende utvisar raka motsatsen. Ett år har nemligen, som jag nyss nämnde, knappast förgått, sedan det nu ifrågavarande anslaget af Riksdagen beviljades, men redan hafva icke mindre än nio ansökningar om bidrag till enskilda högre qvinliga läroverk till Kongl. Maj:t inkommit. En af dessa ansökningar, från Askersund, har blifvit afslagen, tvenne, den ena från Mariestad, den andra från Uddevalla, äro ännu oafgjorda, men de sex återstående, från Linköping, Jönköping, Westeras, Lindesberg, Halmstad och Göteborg, hafva bifallits. Vid sådant förhållande vågar jag hemställa till de herrar, som här yttrat sig emot Utskottets förslag, om de icke kunna vänta ett enda år till, så att man må kunna se huru dessa skolor, som redan fått understöd sig beviljadt, fungera och huruvida några ytterligare ansökningar om statsbidrag under tiden inkomma eller ej. Att döma af hvad som i sistnämnda hänseende redan passerat, tyckes det verkliga, som skulle skolorna sjelfva vilja jäfva de pessimistiska spådomar, hvilka här uttalats. Då under de sedan sistlidne riksdags beslut förflytna nio månader lika många ansökningar om understöd till Kongl. Maj:t ingifvits, tror jag för min del att Stats-Utskottet haft fullt giltiga skäl för sin hemställan att ännu ett år se tiden an, och afvakta resultatet af det nu för understödets erhållande föreskrifna vilkoret, de praktiska följderna af detsamma. Jag tror att innevarande års Stats-Utskott i det hänseendet icke kunnat handla annorlunda än det gjort och vågar således anhålla om Kammarrens bifall till Utskottets hemställan.

Herr *Fredricson* förenade sig med Herr *Key*.

Chefen för Kongl. Ecklesiastik-departementet Herr Statsrådet *Wennerberg*: Det torde qvarstå i edert minne, mine Herrar, att den första proposition, som af Kongl. Maj:t framställdes till Riksdagen, angående skolor för qvinlig ungdom, gick derpå ut, att samma förmaner, åtminstone nästan samma, borde från statens sida beredas den qvinliga studerande ungdomen, som den manliga. Jag medgifver gerna, att detta då var och ännu är min åsigt; men den vann icke insteg hos Riksdagen, och jag respekterar fullkomligt det skäl, på grund af hvilket Riksdagen då ansåg sig böra vägra det begärda anslaget. Riksdagen fruktade nemligen, att dessa nya skolor snart skulle medtaga lika ofantliga summor som elementarläroverken för ynglingar. Jag vågar dock hysa en mot denna uppfattning stridande åsigt, eller att ett jemförelsevis ringa belopp skulle erfordras för att at den qvinliga ungdomen bereda samma förmåner som åt den manliga.

Med fästadt afseende på denna Riksdagens åsigt i frågan, aflät Kongl. Maj:t följande året en ny proposition i ämnet. Den vann i det hela Riksdagens bifall, dock så, att detta vilkor, hvarom nu är fråga,

af Riksdagen tillades. Derigenom skedde likväl i Kongl. Maj:ts förslag en väsendtlig inskränkning; ty alla de mera försigkomna och framstående elementarläroverken för qvinnor kunde omöjligen inga på detta vilkor och blefvo derföre ställda utan den förmån, som genom Kongl. Maj:ts proposition varit ämnad åt *alla* dugliga högre skolor för flickor. Det belopp, hvartill anslaget nedsattes, eller 30,000 kronor, har blott till en del åtgått, eller till 12,400 kronor, hvaraf visar sig, huruledes den ringa summa, som af Riksdagen beviljades, varit mer än tillräcklig; men just deruti ligger ett tillräckligt bevis för att den icke var under sådana vilkor gifven, att ett tillräckligt antal qvinliga elementarläroverk deraf kunde begagna sig och draga någon nytta. Men helt visst var det väl Riksdagens mening, att så skulle ske.

Om anslag till skolor för qvinlig ungdom.
(Forts.)

Jag har emellertid hyst den vördnad för Riksdagens åsigt i ämnet, att jag icke ansett mig böra införa Kongl. Maj:t föreslå någon ändring i förra Riksdagens beslut, enär ännu icke någon tillräcklig erfarenhet af dess verkan kunde anses vara vunnin, och har derföre tillstyrkt, att samma summa, som Riksdagen i fjor ansåg vara lämplig för det ifrågakvarande ändamålet, äfven för nästkommande år och på enahanda vilkor, som förra gången, måtte af Riksdagen äskas. Da nu emellertid tvänne motionärer hafva påpekat det förhållande, som jag nyss vidrörde och som är i hög grad anmärkningsvärdt, nemligen att det för erhållande af statsunderstöd stadgade vilkoret derom att elevernas arsfgifter icke må bestämmas till högre belopp än 50 kronor, nära nog förhindrar uppnäendet af det mål, för hvilket Riksdagen beviljat detta anslag, så tror jag mig vara oförhindrad att uttala min *enskilda* öfvertygelse derom, att desse motionärers åsigt i detta afseende är fullkomligt riktig.

Öfverläggningen var slutad. I enlighet med derunder gjorda yrkanden, gaf Herr Talmannen propositioner såväl på bifall till Utskottets hemställan, som ock på bifall till det af Herr Alb. Staaff under öfverläggningen framställda förslag och förklarade sig derefter hafva funnit den förra propositionen med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes, och blef af sådan anledning en omröstningsproposition af följande lydelse nu uppsatt, justerad och anslagen:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i 50:de punkten af utlatandet N:o 10,

röstas Ja;

Den det ej vill,

röstas Nej:

Vinner nej, har Kammaren beslutit att Riksdagen skall för år 1876 på extra stat anvisa 30,000 kronor att användas till understöd, med högst 3,000 kronor till hvarje, åt sådana högre skolor för qvinlig ungdom, hvilka efter vederbörandes hörande pröfvas vara deraf i behof, under vilkor, att frielever till det antal, som af Kongl. Maj:t bestäm-

Om anslag till mes, vid skolan antagas, att årlig berättelse afgifves öfver skolans skolor för grän- verksamhet samt att skolan skall vara underkastad den kontroll och lig ungdom. de vilkor i öfrigt, som Kongl. Maj:t kan finna godt bestämma.
(Forts.)

Omröstningen företogs och visade 87 ja mot 68 nej, i följd hvaraf Kammaren bifallit Utskottets hemställan.

51:ste—58:de punkterna

Blefvo jemväl bifallna.

59:de punkten:

Om lönesför-
bättring åt
tjenstemän hos
Vetenskaps-
akademien.
(Forts.)

För beredande af *dyrtidstillägg* i enlighet med de af sistlidne års riksdag godkända grunder åt *intendenterna* och *konservatorn* vid *naturhistoriska riksmuseum* samt *föreståndaren* och *amanuensen* vid *meteorologiska anstalten* var af Kongl. Maj:t för år 1876 äskadt ett belopp af 5,800 kronor; och hade Utskottet, hvilket i sammanhang med denna nådiga proposition till behandling förehaft Herr C. J. Rossanders motion N:o 82 — hvori var föreslaget att Riksdagen måtte till förhöjande af lönerna för de sex intendenterna vid riksmuseum samt för föreståndaren för den meteorologiska anstalten bevilja så stort anslag, att deras löner blefve lika med dem, som Riksdagen komme att bestämma för professorerna vid universiteten; att amanuensen vid den meteorologiska anstalten måtte undfå lika lön med adjunkterna vid universiteten, samt riksmusei konservator i fast lön erhålla 3,000 kronor — i anledning af berörda framställningar tillstyrkt:

a) att sasom dyrtidstillägg åt intendenterna och konservatorn vid naturhistoriska riksmuseum samt föreståndaren och amanuensen vid meteorologiska anstalten måtte för år 1876 anvisas ett extra anslag af 5,800 kronor och b) att Riksdagen måtte på extra stat för år 1876 anvisa ett belopp af 4,200 kronor, att utgå med 600 kronor åt hvar och en af intendenterna vid naturhistoriska riksmuseum samt föreståndaren för meteorologiska anstalten under benämning tjenstgöringspenningar, hvilka vid tjenstledighet borde åt vikarien afstås i de fall, Kongl. Maj:t funne godt bestämma.

Ofvanberörda i *mom. a)* framlagda förslag, som först föredrogs, blef af Kammaren bifallet.

Då derefter till föredragning anmäldes Utskottets förslag i *mom. b)*, mot hvilket förslag, såsom utlatandet utvisade, Herrar *Carl Ifvarson*, *P. O. Hörnfeldt*, *Jan Andersson*, *P. Olsson* och *C. A. Larsson* inom Utskottet anmält reservation, begärdes ordet af:

Herr Hörnfeldt, som yttrade: I fullkomlig öfverensstämmelse med Kammarens beslut vid punkterna 44 litt. b, och 45 litt. b, anhaller jag om afslag äfven å denna punkt.

Grefve Posse: Jag skall icke framkalla någon ny diskussion i detta ämne, utan inskränker mig till att yrka bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Rossander: Jag kan icke underlåta att för ett ögonblick påkalla Kammarens uppmärksamhet i denna fråga.

Herr Hörnfeldt har sagt att denna fråga ställer sig på samma sätt som tvänne andra, hvilka vi i dag förut behandlat, men så är icke alldeles förhållandet. Jag vill först och främst påpeka, att här icke är något rätthafveri å min sida, enär jag i fråga om en annan af mig väckt motion, som i går här förevar till behandling, böjde mig för de skäl, som Utskottet för sitt afstyrkande af densamma anförde, och icke framkallade någon votering deröfver. Här åter har jag bättre förhoppning om framgång och detta så mycket hellre som förhållandet här icke är detsamma som i fråga om Universitetens och Karolinska institutets professorer.

Det var fyra skäl som föranledde Kammarens beslut på förmiddagen.

Det första var, att frågan icke vore i sin helhet behandlad, i det att universitetens och Karolinska institutets adjunkter icke vore med och flera talare af denna Kammare hafva derpå grundat sitt afstyrkande. Ett sådant hinder föreligger icke här, ty här finnas icke några adjunkter, hvilkas eventuella rätt icke blifvit beaktad. Således bortfaller detta skäl.

Det andra skälet var att det fanns en organisationsplan för universiteten, som man visserligen icke hade så noga reda på, men man begagnade sig emellertid af denna mycket omtalade plan sasom en förvändning för afslag i detta fall. Nagot sådant föreligger icke här, ty ingen menniska har ifrågasatt någon omorganisation af de nu ifrågavarande tjänstemännens verksamhet, och således är icke någon utredning i detta afseende behöflig.

Det tredje skälet var, att professorerne vid universiteten ändock hade temligen anständiga löner och därför gerna kunde vänta ett år till dess organisationsplanen hunnit framläggas. Detta kan man icke säga om dessa vetenskapsmän, ty de hafva ganska små löner. Två af intendenterna åtnjuta visserligen 4,000 kronor hvardera, men de fyra öfriga endast 3,500 kronor samt föreståndaren för den meteorologiska anstalten endast 3,000 kronor. Det är omöjligt, att Kammaren icke skall finna att dessa löner äfven med dyrtidstillägg äro för låga. Utskottet har riktigt erkänt att ifrågavarande tjänstemän stå i paritet med universitetens professorer. Många af våra förnämsta män hafva beklädt dessa platser hela sitt lif igenom och derifrån spridt glans och nytta öfver vårt land. Jag vill nämna namnen: Berzelius, Rossander, Sundevall, Lovén, Andersson och Nordenskjöld. Jag ringaktar alls icke bibliotekariernas göromål, men otvifvelaktigt är, att nu ifrågavarande tjänstemän hafva långt svårare och kinkigare arbete med ordnandet af de kollossala naturvetenskapliga samlingarne samt bestämmandet och klassificerandet af de naturalster, som hitkomma från skiljda delar af verden. Dessa intendenther hafva således fullt ut lika ansträngande vetenskaplig verksamhet som bibliotekarierne vid universiteten. Jag vill nu icke tala om räntmästarne, som alltid slinka med, då det är fråga om universiteten.

Da det således icke lärers kunna nekas att dessa tjänstemän äro otillräckligt aflönade, så åtestår det sista skälet, nemligen att förslaget tillkommit på grund af en enskild motion. Mine Herrar! Jag har med

Om löneförbättring åt tjänstemän vid Vetenskapsakademien.
(Forts.)

Om löneför-
bättring åt
tjenstemän vid
Vetenskap-
akademien.
(Forts.)

icke ringa förvåning hört detta skälet framställas. Om det skulle vara förmenadt enskilda ledamöter af Kamrarna att väcka motioner om anslag, hvart skulle då motionsrätten taga vägen? Det finnes snart sagdt ingen motion, hvarmed icke i grund och botten en anslagsfråga är förbunden, och vi veta alla, att om än icke penningen icke utgör grunden för en institution, så kan den dock med fullt skäl anses sasom nervus rerum.

Vill man saledes förneka en enskild riksdagsman att framkomma med en motion, i hvilken en anslagsfråga är involverad, då kan man lika gerna stryka ut hela den nuvarande motionsrätten. Till hvilka orimligheter skulle ej detta komma att leda? och i fall, som likna nu ifrågavarande, skulle man kunna tänka sig att i en långt aflägsen framtid ett statsråd skulle kunna finnas, som af afvoghet icke ville göra något för en institution, som tillhör hans departement, oakadt framställningar af vederbörande inkommo och jemväl Riksdagen gjort de tydligaste inviter; skulle då icke en enskild motionär, som vore väl underrättad om saken, kunna få väcka motion derom och salunda leda Riksdagens uppmärksamhet på förhållandet och skulle denna framställning af Riksdagen afslas, blott derföre att den vore väckt af en enskild motionär? Så farligt är det dock icke med den saken, ty vi hafva redan vid denna riksdag flera gånger och senast förut i dag bifallit framställningar, gjorda af enskilda motionärer, och jag behöfver blott vända ett blad tillbaka i detta betänkande, för att finna af Utskottet tillstyrkt anslags beviljande blott på framställning af en enskild motionär. Det är äfven väl strängt, att, fastän en sak är god och behofvet för densamma erkänt, afsla en framställning om bidrag dertill blott derföre att den kommer fran en enskild motionär. Principen är, sasom jag sagt, icke riktig och på förmiddagen samt i går har Kamraren visat sig icke halla så strängt på densamma.

Under sadana förhållanden och da det med denna fråga är helt annat förhållande, än med den sak, som på förmiddagen afgjordes, far jag yrka bifall till Stats-Utskottets förslag, i den förhoppning att Kamraren skall visa sig mera välvilligt stämd mot nu ifrågavarande tjenstemän, än mot universitetens professorer.

Herr Clairfelt: Då jag på de af Herr Rossander anförda skäl finner att förhållandet i denna punkt icke är detsamma som uti de frågor, hvilka på förmiddagen i 44 och 45 punkterna af Stats-Utskottets betänkande föredrogos, så vill jag äfven med min röst bidraga till framgång af Utskottets hemställan i denna punkt. I första frågan angående löneförbättring för tjenstemännen vid universiteten röstade jag visserligen mot Utskottet, men jag gjorde det derför att jag ansåg frågan icke vara tillräckligt utredd, här deremot anser jag att tillräcklig utredning förefinnes och alla af Herr Rossander anförda omständigheter göra, att jag tycker man handlar fullkomligt konsekvent om man bifaller denna punkt, ehuru man på förmiddagen afslag den 44:de punkten. Jag yrkar derföre bifall till Utskottets förslag.

Herr Lyth: Äfven jag ber för min del att få instämma i Herr Rossanders yrkande. Jag anser det icke vara Riksdagen värdigt att

neka ett anslag, som är så af behovet påkalladt och så väl förtjent som detta. Dessa Herrar intenderer vid naturhistoriska riksmuseum äro obestriddigen jente professorerne vid universiteten den naturhistoriska forskningens högste malmän i vårt land och hafva alla visat sig värdiga att intaga den höga plats de innehafva. De hafva dessutom om hand värden af vara dyrbaraste samlingar, hvilkas värde icke kan mätas med penningar och hvaraf förlusten nästan vore oersättlig. De skola hålla dessa samlingar i stand och tillgängliga dels at allmänheten och dels at studerande, hvilka för sina specialstudier inom vetenskapen kunna vara i behof af dem.

De hafva dessutom icke några ferier i likhet med professorerne i Upsala och Lund, utan skola alltid vara till hands för att värda och se till dess samlingar. De kunna omöjligt soutenera på de löneanslag de hafva, och hvad återstår då för dem annat än att på enskild väg genom lektioner eller på annat sätt söka förtjena sitt bröd, hvarigenom deras omsorger dragas från dessa samlingar. Jag tror att vi förlora mera än vi vinna om vi neka detta lönetillägg och tror att vi derigenom göra oss skyldiga till att sila mygg och svälja kameler. På grund af de nyss af Herr Rossander anförda skäl, yrkar jag på det varmaste bifall till Utskottets förslag.

Herr Carl Ifvarsson: Herr Talman! Mine Herrar! Den omständighet att ett förslag kommer under Riksdagens pröfning, icke i anledning af en Kongl. proposition utan till följd af en enskild riksdagsmans motion, förtjenar icke särdeles afseende, om man betraktar blott denna omständighet; men om man tager i betraktande den utredning, som vanligen plägar följa med den ena och den andra, så skall man i allmänhet finna en väsentlig skilnad mellan dessa bada. För min del har jag icke funnit denna motion atföljd af sådan utredning, att jag kan bedöma, huruvida en löneförhöjning för ifrågakarande tjänstemän är af behovet påkallad eller icke. Men det är vanligt, att när i en Kongl. proposition göres förslag om löneförhöjning för några statens tjänstemän, så finnes åtminstone i någon mån utredt ifrågakarande personers tjänstgöring och löneinkomster. Jag vet visserligen att det händt, att vi fått Kongl. propositioner, der sådan utredning saknat önskvärd fullständighet, men det är åtminstone det vanligaste att sådan utredning finnes. Har man vid bedömandet af en sådan fråga inga uppgifter till ledning för sitt omdöme, så famlar man i mörkret. Den ene säger att, om de hafva 3 eller 4,000 kronor, så är det för litet, en annan anser att det är mer än tillräckligt. Man vet icke ens om de hafva blott denna lön, eller om till densamma komma andra inkomster såsom sportler, huruvida boställe eller andra förmåner äro dermed förenade. Man vet icke heller om de äro upptagna hela sin tid eller om de för tjänstens skötande blott behöfva använda en mindre del af densamma. Allt detta är outredt och om Riksdagen skulle bifalla en så beskaffad motion, då vet jag icke hvar det skulle stanna. Jag tror att det är bäst, att draga sig undan att gå in på denna bana, och jag anser att, när fråga är om tjänstemäns aflöning, man bör akta sig för ett sådant system, hvars följder äro oberäknliga. Men vore det fråga om en allmän lönereglering, då vore det en annan sak, då

Om löneförbättring af tjänstemän vid Vetenskapsakademien.
(Forts.)

*Om löneför-
bättring af
tjenstemän hos
Vetenskaps-
akademien.
(Forts.)*

om frågan äfven vore vederbörligen utredd, borde det tagas i allvarligt öfvervägande om ett slikt förslag borde bifallas eller ej. Tilldess att en sådan kommer i fråga, tror jag att det är rättvisast att vi låta det gå med dyrtidstillägg. Det är möjligt att andra tider kunna inträffa och då reglerar man lönerna derefter. Jag tror att det är olämpligt att först gifva dyrtidstillägg och derefter gifva löneförhöjning; då kunde det vara så godt att med detsamma bestämma en löneförhöjning och icke tala om något dyrtidstillägg alls. Om det skulle blifva dessa tjenstemäns kunskaper i jämförelse med professorernes vid universiteten, som skulle vara grunden för bestämmande af deras aflöning, så tviflar jag på att det i denna Kammare finnas många, som kunna bedöma frågan.

Under sadana förhållanden tror jag det är bäst att afslå denna punkt likasom en föregående, hvori ett förslag blifvit af samme motionär framlagdt. Jag vill icke yttra mig om huruvida de ifrågavarande intendenterna skola i afseende på kunskaper och göromål kunna ställas lika med professorerne vid universiteten och om de på denna grund skola hafva samma aflöning; jag har icke klart för mig detta och vet icke om flera talare, som yttrat sig i frågan, hafva utredt detta för sig. Jag yrkar afslag a förevarande punkt litt. b.

Herr Jöns Rundbäck: Det är onekligt, att enskilde riksdagsmän, sasom väl är, hafva rättighet att väcka motioner i alla ämnen, som ligga inom Riksdagens område, och det tillkommer sedan Riksdagen att pröfva hvarje sak, hurudan den är. Den värde motionären har framlagt en motion, som jag efter min förmåga pröfvat och funnit vara fullt berättigad. Man har sasom skäl för afslag på Utskottets hemställan om anslag till löneförbättring för dessa tjenstemän vid Vetenskapsakademien uppgifvit att man icke visste hvad dessa personer hade att göra. Till bemötande af denna anmärkning får jag för min del säga, att, om någon vill lära känna detta, så finnes det tryckta instruktioner för dessa Vetenskapsakademiens tjenstemän, som utvisa arten och beskaffenheten af deras tjensteåligganden. Resultaten af deras verksamhet tror jag för öfrigt att litet hvar känner, ty det finnes väl ingen institution i vårt land, som gjort så mycket som Vetenskapsakademien, och jag vågar pasta att denna Akademi och dess Intendenter i alla tider utgjort och fortfarande utgöra en heder för fosterlandet. Då Stockholm hvarje år besökes af en massa utländske vetenskapsmän, så är det klart, att desse Intendenter måste stå dem till tjänst i alla hänseenden och bemöta dem på ett sätt, som anstår den urgamla svenska gästfriheten, och detta kunna de ej göra utan kostnader. Det är för oss alla bekant att de vetenskaper, som de hafva att behandla, varit under lang tid nästan helt och hållet undertryckta i vårt land, men det oaktadt hafva just dessa discipliner många gånger hufvudsakligen varit till gagn för allmänheten. Då det förut tvistats här i Kammaren — jag erkänner gerna att uttrycket tvist kanske var obefogadt, emedan man på sin höjd kan kalla det för litet gnabb — om den olika ställning bildningsanstalterna intaga i förhållande till hvarandra, har jag alltid uttalat den åsigt, som jag i detta afseende hyscr, nemligen att alla bildningsanstalter från folkskolorna ända till

akademierna tillsammans utgöra en kedja, deri ingen enda länk får fattas, ty på samma sätt som de lägre länkarne, nemligen folkskolorna, utgöra grunden för detta vetenskapens tempel, lika väl bör det senare hafva sin spets, och det är just Vetenskaps-akademien, äfven om dess verksamhet icke framträder så synbart för oss som bo i dalarne, ehuru äfven vi få erfara den genom de populära böcker, som derifrån ärligen utkouma och spridas öfver landet till stort gagn så väl för den enskilde individen som för samhället. Vi känna ju alla till en mängd namn på utmärkte män, som bekläda och beklädt dessa platser, och hvilka jag är öfvertygad ingen vill förneka att de förtjena att understödjas, så att de mera bekymmersfritt kunna egna sig åt sin verksamhet såsom vetenskapsmän. Jag hvarken eger vilja eller förmåga att orda vidare till försvar för denna sak och behöfver det ej heller, ty det har redan motionären före mig tillräckligt gjort, hvarför jag inskränker mig till att yrka bifall till motionen och Stats-Utskottets hemställan.

Om löneförbättring åt tjenstemän hos Vetenskapsakademien.
(Forts.)

Herr Albert Staaff: Jag anhåller att med några ord äfven i min mån få försöka att understödja det förslag, som blifvit väckt af Herr Rossander och understödt af Stats-Utskottet. Det kan väl af ingen förnekas, att de män, om hvilka nu är fråga, och hvilka måste vara bosatta här i Stockholm, äro allt för klent aflönade, för att åtminstone under nu varande förhållanden kunna ensamt genom inkomsten af tjensten utan svårighet taga sig ut. Det är visserligen sant, att deras platser icke såsom professionerna vid universiteten äro förenade med en mängd ansträngande tentamina och examina, men jag tror att de icke därför äro mindre sysselsatta. Ehuru instruktionen icke utvisar antalet arbetstimmar, kan man dock inse, att deras befattning är sådan, att den tager en mans hela tid och krafter i anspråk. Dessa personer skola nemligen stå i spetsen för naturforskningen i vårt land; de skola vårda och underhålla samt utvidga naturaliesamlingarne samt stå i en ständig korrespondens med utländske vetenskapsmän. De måste framför allt lefva i och för sina samlingar och sin vetenskap, de måste stå eller falla med den. Till sitt lifs afton måste de strida för vetenskapen och böra ega tid och tillgångar nog att icke behöfva splittra sina krafter. Hafva de dertill familj, är det med största svårighet de kunna taga sig någorlunda väl ut utan särskilda omsorger och bekymmer, om icke äfven åt dem gifves något understöd — något som jag för min del varmt förordar.

Man har yttrat, hvad deras tjenstgöring angår, att man icke hade reda derpå. Men detta har jag sökt i korthet angifva. Hvad angår frågan, huruvida de hafva boställen, vet jag fran tillförlitligt håll, att endast en af intendenterna i denna egenskap har sådant.

Slutligen har äfven framkastats den frågan, om de möjligen kunde hafva några sportler. Det är fullkomligt säkert, att så icke är förhållandet, men väl finnas deremot åtskilliga extra utgifter, som tillhöra dessa platser. Det är nemligen ganska naturligt, att personer i deras ställning i vår tid och vårt land och särskildt i hufvudstaden ständigt få besök af utländska vetenskapsmän, med hvilka de i och för sina vetenskapers befrämjande måste hafva umgänge. Detta be-

Om löneför-
bättring åt
tjenstemän hos
Vetenskaps-
akademien.
(Forts.)

höfver visserligen icke ske med prakt och ståt, men medför i alla fall utgifter.

Herrarne finna sålunda, att motionen från många sidor är behjertansvärd, och då jag för min del icke kan finna något hinder deremot hvarken i förut fattade beslut eller i några nu förekomna omständigheter, vill jag tillstyrka bifall dertill. Jag kan tillägga, att jag varit i tillfälle att på temligen nära håll bevittna dessa intendenter i Vetenskaps-akademien tränga arbete. Ett bifall åt denna motion blefve icke gifvet at en outredd sak, än mindre åt ovärdiga föremål. Jag yrkar bifall Utskottets hemställan i detta moment.

Herr Törneblad: I den diskussion, som på förmiddagen försiggick angående löneförhöjning åt professorerne vid universiteten, ansåg jag af personliga skäl det icke vara tillständigt för mig att yttra mig. Detta skäl gäller icke nu, och jag tror mig sålunda vara oförhindrad att yrka bifall till Herr Rossanders förslag. Jag anser mig således böra göra en erinran för att lugna åtskilliga oroliga samveten inom Kammaren, hvilka känna sig djupt upprörda öfver att Stats-Utskottet vågat på enskild motionärs förslag tillstyrka detta anslags beviljande. Detta kan ske genom att i minnet återföra en händelse vid 1873 års riksdag, då på enskild motionärs förslag pensionsväsendet vid universiteten ordnades, utan att, så vidt jag funnit, en enda reservation i Stats-Utskottet förekommit eller ens någon diskussion i Kammaren derom föreföll. Skedde detta då uti en än mera omfattande fråga och hvilken fordrade än vidlyftigare utredning, tror jag icke alls det vore någon fara, vare sig för vedertagen ordning eller fastställda grundsatser, om man nu bifölle detta förslag, hvilket jag yrkar.

Herr Rossander: Bara några ord. En ärad ledamot af Stats-Utskottet, för hvilken jag hyser en särdeles stor respekt, har nyss yttrat, att ärendet icke vore tillräckligt utredt. Denna förebräelse drabbar naturligtvis egentligen min motion. Men jag tager saken ganska lugnt, då ju Stats-Utskottets majoritet tillstyrkt densamma. Detta hade den väl icke gjort, om den icke funnit saken tillräckligt utredd, ty under annat förhållande hade väl Stats-Utskottets majoritet afstyrkt densamma.

Jag är för öfrigt till en stor del förekommen af Herr Staaff. Han yttrade, att endast en af intendenterna hade bostad sig anslagen, och jag kan tillägga, att detta är åt den, som sköter laboratoriet, hvilket fordrar en oafbruten tillsyn. Den andra boställslägenheten i Vetenskaps-akademiens hus är tilldelad akademiens fysiker, om hvilken nu ej är fråga. Ett tredje boställe finnes väl, men detta till följd af enskild donation och i och för ett särskildt älligande.

Med Herr Rossander instämde Herr *Silverstolpe*.

Friherre Fock: Jag vill blott yttra några ord. Man har såsom skäl emot bifall till Utskottets förslag anført, att behovet af det ifragasatta anslaget icke vore utredt. Behöfves det då, mine Herrar, egentligen någon särskild utredning; behöfves det väl någon vidare ut-

redning än den, som vi känna? Den svenska Vetenskaps-akademien står i vårt land i spetsen för vetenskaperna och för naturvetenskaperna i främsta rummet, och det är tydligt, att dessa vetenskapers målsmän måste, för att kunna vara det, äfven kunna åt dem uteslutande egna sin tid. Men dertill fordras andra anslag och andra löner än de nuvarande, och detta torde väl icke behöfva någon vidare utredning. Huru dessa tjänstemäns tid måste vara upptagen, lärer hvar och en inse, som vet hvad en vetenskaplig forskning vill säga; dertill åtgår mannens hela tid och, om det vore möjligt, ännu mera.

Det är icke fråga om, att, om Utskottets hemställan afslås, ja, om de ifrågakarande tjänstemännens löner ännu mera nedsättas, deras platser det oaktadt blifva besatta. Men, mine Herrar, de blifva ock skötta derefter; ty följderna blir och måste blifva den, att dessa tjänstemän icke längre kunna uteslutande egna sig åt vetenskaperna, och deraf kommer bildningen i vårt land i alla riktningar att lida. Vi hafva exempel från andra länder, der utmärkta vetenskapsmän nära nog köpas från det ena landet till det andra, ja, från den ena staden till den andra. Något sådant skulle äfven här kunna komma att ega rum. Vetenskapen är kosmopolit, och vetenskapsmannen kan, lika väl som hvarje annan, söka sin plats der, hvarest hans arbete mest uppmärksammas och bäst ersättes. Vi lefva dessutom i tider, då den, som egnar sig i synnerhet åt ämnen, som utgöra föremål för Vetenskaps-akademiens vård, kan, om han vill göra en liten vridning i sin verksamhet och egna sig åt dessa vetenskapers praktiska tillämpning, skörda ekonomiska fördelar, sådana, att säkerligen aldrig Riksdagen skulle vilja eller kunna upptaga en täflan med den enskilda industrien på det hållet.

Jag tror icke, att det vore klokt att göra frestelsen i detta hänseende så stor eller handla så, att de största förmågorna komme att dragas från den rent vetenskapliga forskningen. Det är visserligen här icke fråga om någon Kongl. proposition, som skall bifallas eller afslås; ty någon sådan har härom icke framlagts. Men jag föreställer mig, att det skulle kunna vara Riksdagen värdigt att en gång utan någon Kongl. anvisning gifva hyllning af rättvisa åt det högsta och bästa, vi ega, nemligen den rent vetenskapliga forskningen. Jag yrkar bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herrar *Nyblæus, Lundström, Grefve Björnstjerna, Friherre Cederström* och *Lindstedt* förenade sig uti Friherre Focks anförande.

Herr *Törnfeldt*: Herr Carl Ifvarsson sade nyss, att frågan icke vore så utredd, att man kunde finna, om intendenterna vid Vetenskaps-akademien verkligen behöfde en tillökning i sina löner, hvilka, såsom i utskottsbetänkandet är uppgifvet, uppgå till tre à fyra tusen kronor. Om nu riksdagen räckte hela året om, så finge ju hvarje ledamot af denna Kammare ett arvode af 3,600 kronor, och jag vill derföre hemställa till Herr Carl Ifvarsson och konsorter, hvart det skulle taga vägen för oss, om vi med denna inkomst nödgades lefva här i Stockholm med våra familjer, som, betjening inbegripen, kan uppgå till 9 à 10 personer; sannerligen fruktar jag för, att vid årets slut vara rockar

Om löneförbättring åt tjänstemän hos Vetenskapsakademien.
(Forts.)

*Om löneför-
bättring åt
tjenstemän hos
Vetenskaps-
akademien.
(Forts.)*

började bli luggslitna. Pröfve hvar sig sjelf, hvart man vill komma här i Stockholm med 3,000 kronor, så vida man vill hafva familj, och dertill äro väl de ifrågavarande vetenskapsmännen lika berättigade som någon annan.

Hvad behofvet således beträffar, lärer väl icke det vara omtvistadt. Men sedan kan det bli fråga om förtjensten och värdet af de ifrågavarande tjenstemännens göromål. Jag undrar då, om Herrarne i allmänhet ens gifva sig tid att i allmänna tidningarne genomläsa de digra spalter, som göra reda för deras verksamhet. För min del tror jag, att ej alla göra det, och således kunna de icke heller fälla något om-döme i denna sak.

När en nation icke längre vet att värdera och uppmuntra vetenskaperna och konsterna, då anser jag, att den lutar till sitt fall, då förfaller den i materialism. Men, lefve vetenskaperna! Jag yrkar bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Fredricson: Jag ämnar icke hålla ett sådant loftal, som mannen före mig, utan jag vill endast gifva tillkänna, att af samma skäl, som jag yrkade afslag å 44 punkten litt. b, vill jag äfven yrka afslag å denna punkt litt. b.

Herr Carl Ifvarsson: Jag har egentligen begärt ordet till följd af ett yttrande af Herr Törnfeldt, som påstod att ingen kunde lefva i Stockholm, som icke hade 3,000 å 4,000 kronor i årlig inkomst. Jag hemställer till Herr Törnfeldt, huru det då skulle gå med alla dessa tjenstemän, som icke hafva detta belopp. Ty skulle man se saken ur den synpunkten, huru många vore det icke då som Riksdagen skulle bevilja löneförhöjning, ty de lägre tjenstemännen skola väl också lefva. Således tror jag, att om man ej kan komma fram med andra skäl, så ej duger detta.

Den jemförelse Herr Törnfeldt gjorde mellan våra lefnadskostnader och dessa intendenter tror jag ej heller förtjenar något afseende. Skilnaden lär vara betydlig för den, som är bosatt i hufvudstaden och således har sin hushållning inrättad på stadig fot, och för den, som tillfälligt eller blott för några månader af året vistas der, samt till följd deraf får vidkännas helt andra utgifter både i hushyra och lefnadskostnader.

Dessutom lefva vi ej alla såsom prester, och om än det vore klart att, om vi förde samma lefnadssätt som Herr Törnfeldt lärer föra, kostnaderna skulle blifva vida större, än nu är förhållandet, så följer ingalunda deraf, att vi icke kunna lefva på mindre. Vi få lära oss att rätta munnen efter matsäcken. Hvad denne talare anfört, tror jag derföre icke mycket inverka på frågans afgörande.

Hvad sakens utredning beträffar, finner jag åtminstone, hvilket gerna må stå för min räkning, outredt, om dessa tjenstemän hafva ständigt sysselsättning i och för tjensten, om de hafva deraf några sportler att påräkna, och huruvida de förutom sina löner åtnjuta fria bostäder. Vi hafva visserligen nyss hört motionären uppgifva att blott en af ifrågavarande tjenstemän har fri bostad — och vanligt är ju att hvarje motionär lemna de upplysningar, som han anser tala för

bifall till hans motion — men vi hafva många gånger sett, att såväl Stats-Utskottet som Riksdagen blifvit lurade af sadana upplysningar, hvarföre frågor i allmänhet torde behöfva en annan utredning, än den, som de särskilde motionärerne kunna lemna.

Finner Kammaren emellertid denna fråga till alla delar utredd och Utskottets hemställan förtjent af bifall, så må Kammaren godkänna detta förslag, men för min del står jag fast vid mitt förra yrkande.

Herr Grefve Posse: Jag ber Kammarens ledamöter, innan denna fråga afgöres, taga i betraktande, att nu ifrågavarande tjänstemäns ställning är helt annan, än de universitetslärares, hvilkas öde på förmiddagen afgjordes. I nu förevarande fall synes mig en giltig anledning till bifall af Utskottets ifrågavarande hemställan finnas, om icke i annat, åtminstone deri, att hvarken Herr Casparsson eller Herr Kolmodin uppträdt för att yrka afslag å denna hemställan. På förmiddagen hörde vi nemligen den förre, i brist på andra goda skäl, motsätta sig af Utskottet tillstyrkta förbättringen af universitetsprofessorernas löneförmåner, på den grund att han satte dem i paritet med fattigunderstödstagare, och Herr Kolmodin yrkade då, *af ingalunda ohederliga motiv*, på den strängaste sparsamhet. I eftermiddag hafva vi deremot ej hört något af allt detta och derföre måste vi väl antaga, att åtminstone dessa Herrar hysa en annan uppfattning i denna fråga, än den de på förmiddagen lade i dagen, då det gälde löneförbättring för nämnda professorer.

Hvad frågans utredning angår, är enligt min tanke intet annat outredt än det, huruvida ifrågavarande tjänstemän hafva tillräcklig selsättning i och för tjensten. *Huru* densamma af dem fullgöres, är deremot ej outredt. Dessa män äro kända öfver hela Sverige och långt utom dess gränser; och oss tillkommer det ej att bedöma deras värde, hvilket för öfrigt ej heller kan i penningar uppskattas. Frågan gäller således blott, om 3,000 à 4,000 kronor kunna anses såsom passande årlig lön åt sådana män.

Herr Danielsson: Jag kan icke annat än gilla, att hvarje fråga blifver grundligt pröfvad, innan den afgöres, men jag tror derför icke att diskussionen deröfver bör uttänjas mera, än behöfligt är. Min granne till höger ansåg sig i sitt sista anförande böra inlägga några ord, som kunde lugna de oroliga samveten, som möjligen nu kunde finnas i Kammaren. För min del får jag förklara, att jag icke har något på mitt samvete, hvilken lösning denna fråga än må få. Jag tycker dock, att den ej bör af Kammaren bifallas, enär den ej är i det skick, att fulla skäl tala för bifall. Motionären har ju sjelf endast yrkat, att nu ifrågavarande tjänstemän skulle blifva i afseende på löneförmåner likstälde med universitetens professorer, och då Kammaren i dag på förmiddagen afslagit löneförhöjning för dem, synes den af motionären äskade likställigheten fordra, att Kammaren jemväl afslår Utskottets hemställan i mom. b af nu föredragna punkten, ty oegentligt vore väl att under sådana förhållanden åt de tjänstemän, som i berörda mom. omförmålas, gifva ej blott dyrtidstillägg utan äfven löneförhöjning. Bättre hade väl då varit att i någon mån öka dyrtids-

Om löneförbättring åt tjänstemän hos Vetenskapsakademien.
(Forts.)

*Om löneför-
bättring åt
tjenstemän hos
Vetenskaps-
akademien.*
(Forts.)

tillägget för dessa tjenstemän, hvilkas värde och verksamhet jag ingalunda härmed vill på något sätt förringa. Jag anser derföre, att Kammaren bör låta denna fråga helt och hållet förfalla.

Herr Törnfeldt: Jag hemställer till Herr Carl Ifvarsson, huruvida, vid en jemförelse mellan oss och dessa vetenskapsmän, vi icke skola finna mycken olikhet. Vi bläddra i papper, som vi få gratis. De måste köpa sina och dertill forska i den massa olikartade afhandlingar, som i deras fack utkomma öfverallt i hela den civiliserade världen. Och icke kan man väl undgå att vid bestämmandet af dessa personers aflöning taga hänsyn dertill, att deras verksamhet är helt olika mot vår, äfvensom att de skola inför världen uppbära det svenska namnet i vetenskapligt afseende.

Herr Carl Ifvarssons yttrande om mitt lefnadssätt låter jag till hans egen uppbyggelse stå obesvaradt; men får deremot förklara, att den, som icke förstår att värdera och uppmuntra vetenskapen eller anser, att dess »sysselsättning» kan vara lika »ständig» som dagakarlens, icke är statsman utan stattorpare.

Herr C. A. Larsson: Att jag deltagit i den reservation, som är afgifven mot Stats-Utskottets ifrågavarande hemställan, är i full konsekvens med de reservationer, som gjorts mot ett par föregående, med denna likartade framställningar. Att nu, sedan man afslagit dessa, bifalla denna punkt anser jag icke vara följdriktigt, hvarföre jag yrkar afslag derå.

Härmed var öfverläggningen slutad. Efter upptagande af de olika meningarne, gaf Herr Talmannen, enligt dem, propositioner så väl på bifall som på afslag samt förklarade, sedan berörda propositioner änyo blifvit framställda, sig hafva uppfattat de afgifna svaren såsom öfvervägande ja för den förra meningen. Votering blef då begärd, och företogs alltså omröstning enligt en nu uppsatt och af Kammaren godkänd voteringsproposition, lydande sålunda:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i 59:de punkten mom. b af Utskottets utlåtande N:o 10,

röstar Ja;

Den, det ej vill,

röstar Nej;

Vinner Nej, är Utskottets hemställan af Kammaren afslagen.

Röstsedlarne sammanräknades och visade 67 ja mot 86 nej; hvadan Kammaren afslagit Utskottets hemställan.

60:de — 71:sta punkterna.

Biföllos.

72:dra punkten.

Utskottet hade hemställt:

att Riksdagen, i enlighet med derom af Kongl. Maj:t gjord framställning, måtte till förvarande och vårdande af den utaf Doktor A. Hazelius bildade Skandinavisk-etnografiska samlingen anvisa för år 1876 ett extra anslag af 7,500 kronor.

*Om anslag för
vårdande af
den skandina-
visk-etnografi-
ska samlingen.*

Rörande denna fråga anförde

Herr Lyttkens: Ehuru jag inser både vigten och värdet af en etnografisk samling, kan jag dock ej annat än anse, det Utskottet gått för lätt till väga, då det tillstyrkt ifrågavarande anslag utan att dervid foga något vilkor. Man vet nemligen ej, om anslaget kommer att blifva årligt eller icke, om staten kommer att erhålla eganderätt till samlingen, eller om denna blifver enskildes inom landet egendom, eller kommer att säljas till utlandet. Och emedan jag anser det vara för dyrbart för staten att bevilja 5,000 kronor förlidet år och 7,500 kronor i år uti anslag till en institution, utan att vara förvissad om att af densamma kunna draga någon fördel, eller veta under hvilka vilkor dessa medel skänkas till en enskild person, yrkar jag, det frågan för vinnande af erforderlig utredning i anmärkta hänseenden och för att några förbehåll må föreskrifvas, som trygga staten någon rätt, vare sig under en eller annan form, till dessa samlingar, åtminstone motsvarande de derföre utgifna penningar, måtte till Utskottet återremitteras.

Herr Danielsson: Jag har låtit mig berättas, att Doktor Hazelius genom gåfvobref öfverlåtit dessa samlingar till staten; om så är, hvilket jag icke har anledning betvifla, kan jag icke förstå, hvartill en återremiss skulle tjena. Jag tror att Riksdagen ej bör vägra detta anslag; ty vi behöfva alltför väl taga vara på våra minnen från en förgången tid, och jag tror icke att den uppoffring, som nu är i fråga för detta ändamål, är så nämnvärd, att det ifrågasatta anslaget bör afslås, hvarföre jag anhåller om bifall till Utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan.

Herr Lasse Jönsson: I likhet med Herr Danielsson kan jag ej annat än förundra mig öfver att någon här vid lag kunnat falla på den tanken att begära återremiss. Jag anser Stats-Utskottets ifrågavarande hemställan vara af den mest behjertansvärda beskaffenhet. Vi veta nemligen, att den man, som grundlagt detta etnografiska museum, offrat både tid och förmögenhet derpå, och att hans tanke är, att staten skall få eganderätt till detsamma. Vi veta litet hvar, som äro från landsorten, huru nödvändigt det är att, utan uppskof eller dröjsmål, taga vara på de minnen, som våra förfäder lemnat oss i arf om sina seder, sin slöjdskicklighet m. m., och jag beklagar om ett sådant förslag som detta skulle från Riksdagens sida röna motstånd. Jag anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Herrar *A. Staaff* och *Hjelm* instämde med Herr Lasse Jönsson.

Om anslag för
vårdande af
den skandina-
visk-etnografi-
ska samlingen.
(Forts.)

Herr Biesert: Äfven jag instämmer med dem, som yrkat bifall till Utskottets hemställan i denna punkt. Doktor Hazelius har med sällspord skicklighet och oegennyttan arbetat för åstadkommande af den etnografiska samlingen, och det vore orätt af Riksdagen att nu vägra detta bidrag, hvarföre jag anhåller om bifall till Utskottets hemställan.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, gåfvos, enligt derunder gjorda yrkanden, propositioner så väl på bifall som på återremiss; och enär den förra af dessa propositioner blef med öfvervägande ja besvarad, hade Kammaren alltså bifallit Utskottets hemställan.

73:dje och 74:de punkterna.

Blefvo äfven bifallna.

Angående rese-
anslag till Dok-
tor A. Hazelius.

I 75:te punkten hade Utskottet föreslagit: att det belopp af 2,000 kronor, som Kongl. Maj:t äskat till reseanslag åt Filosofie Doktern A. Hazelius, för att sätta honom i tillfälle att i Sverige, Norge och Danmark, för den af honom bildade Skandinavisk-etnografiska samlingen, uppsöka minnen och lemningar af förgångna tidens odling i nordens, äfvensom att, derest omständigheterna kunde sådant medgifva, besöka några likartade museer i utlandet för vinnande af kännedom om deras anordning, icke måtte af Riksdagen beviljas.

I anledning af denna hemställan yttrade

Chefen för Kongl. Ecklesiastik-departementet, Herr Statsrådet Wennerberg: Stats-Utskottet har afslagit den nu föredragna punkten på ett skäl, som jag icke anser fullt hållbart. Det är visserligen onekligt, att Utskottet visat det största tillmötesgående med afseende å de många och sins emellan mycket olika fordringar, som blifvit framställda på den åttonde hufvudtiteln; men detta hindrar dock icke att, såsom jag i går framhöll, frikostighet uti femtio fall ingalunda afhjelper behofvet i det femtioförsta, om det råkar ut för ett afslag.

Det är en känd sak, att Riksdagen i afseende å den etnografiska samlingen här i Stockholm, hvilken utgör en början till den enda dylika inom riket, sjelf tagit initiativet, och det är helt visst, att, om Riksdagen fortsätter under samma gynsamma förhållanden, som den begynt, den derutaf kommer att skörda all heder. Det beror i allmänhet vid en samlings skapande mindre på de penningebidrag, som deråt offras, än derpå att den rätta personen anträffas för skötandet af ett sådant företag. Och utan tvifvel har Riksdagen uti Doktor Hazelius funnit den lämpliga mannen för detta ändamål; ty han har nästan uteslutande egnat sig åt denna ädla sträfvan att, från våra skilda landskap insamla ännu kvar varande minnen af förfädrens lif, slöjd och konstfärdighet — minnen, som ett land med högre kultur förr eller senare måste taga vara på, och det är i sanning hög tid för Sverige att göra det. Det blir kanske eljest för sent. Jag tillåter mig erinra Kammaren om den stora lyckan vårt land hade att ega en man, som i rätta ögonblicket började samla våra herrliga folkvisor;

det var Arvid August Afzelius. Jag kunde väl nämna ännu några andra namn af samma art, ehuru mindre lysande, men det är nog för att påpeka, hvilket arbete en sådan personlighet kan utföra. Hvad Doktor Hazelius vidkommer, så har han under de få år han egnat sig åt det etnografiska samlandet, utvidgat sitt museum till ett omfång, som gränsar till det otroliga. Helt visst hade, om hvarje särskild sak uti denna samling skolat för statens räkning inköpas, samlingen icke hafva hunnit till hälften af sin nuvarande storlek; ty det är det lefvande intresset för våra fornminnen, som gör att Doktor Hazelius, när han far omkring i landsbygden, än för en ringa penning köper en sak, än mängen gång får en annan till skänks; ja, att det skickas till honom från personer af alla samhällsklasser, bidrag, hvilka visserligen kunna anses värdelösa för den enskilde innehafvaren, men som för en etnografisk samling utgöra dyrbara monumenter.

Under sådana förhållanden anser jag, att Riksdagen icke mycket bättre kan använda de 2,000 kronor, som här blifvit begärda; ty om detta anslag nu beviljas, kommer det troligen att högst väsendtligt bidraga till denna samlings utvidgning. Skulle Doktor Hazelius af nit för saken, hellre än att afstå från sin reseplan, nödgas anlita sin enskilda förmögenhet, torde det kunna sättas i fråga, huruvida Riksdagen derutinnan handlar rätt, att den låter en man, som offerar sin tid och sin mannkraft för det allmännas gagn, också offra sin enskilda förmögenhet derför. Jag vågar derföre hemställa till Riksdagen, som från början visat så mycken välvilja för Doktor Hazeliis företag, att äfven i detta fall gå Kongl. Maj:ts framställda önskan till mötes.

Herr A. Rundbäck: Jag skall endast, med återopande af de skäl, som från statsrådsbanken blifvit anförda, anhålla att få yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Biesert: Äfven jag skall inskränka mig till att på de af Herr Departementschefen anförda skäl yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Grefve Posse: Jag deremot skall på de skäl, Stats-Utskottet anför, anhålla om bifall till Utskottets förslag, hvilket jag för min del finner ganska välbetänkt.

Herr Hjelm: Jag tror, att det är af stor vigt, att Doktor Hazelius beredes tillfälle att resa i orterna dels för att taga reda på bortglömda fornsaker af högt etnografiskt värde, dels för att gifva upplysningar om hvad som af dylika effekter bör sändas till hufvudstaden för att i muséet insättas. Med återopande af Herr Statsrådet Wennerbergs yttrande yrkar jag derföre bifall till regeringens förslag.

Herr Liss Olof Larsson: Ordföranden i Stats-Utskottet har redan haft ordet, och jag skall för min del endast upplysa den siste talaren derom, att han helt visst misstagit sig, i händelse han tror att genom bifall till denna del af Kongl. Maj:ts proposition Doktor Hazelius beredes tillfälle att här hemma i landet hopsamla fornsaker. Det

Angående rese-
anslag till Dok-
tor A. Hazelius.
resade reseunderstödet torde nemligen hufvudsakligen afse en utrikes resa.

(Forts.)

Herr Hjelm: Så vidt Stats-Utskottets citering ur motiveringen i den Kongl. propositionen är riktig, så har jag visserligen icke, såsom Herr Larsson sade, begått *något misslag*. Der står tydligen att det begärda reseunderstödet är afsedt att sätta Doktor Hazelius i tillfälle att i Sverige, Norge och Danmark uppsöka fornsaker. Meningen kan väl icke vara, att han, när Sverige är särskildt nämndt, blott skall fara på jernvägarne genom detta land, utan äfven der verka för hvad han så varmt intresserar sig för.

Öfverläggningen var slutad. Herr Talmannen upptog de meningar, som derunder blifvit framställda, och gaf, i öfverensstämmelse med dem, propositioner dels på bifall till Utskottets hemställan och dels på yrkandet att, med afslag å nämnda hemställan, Kongl. Maj:ts framställning i ämnet måtte bifallas. Den förra af dessa propositioner fann Herr Talmannen vara med öfvervägande ja besvarad; men som votering begärdes, skedde af sådan anledning uppsättning, justering och anslag af en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i 75 punkten af utlåtandet N:o 10,

röstar Ja;

Den, det ej vill,

röstar Nej;

Vinner Nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, bifallit Kongl. Maj:ts framställning i det ämne, hvarom förevarande punkt handlar.

Omröstningen, i vanlig ordning verkställd, utföll med 87 ja mot 68 nej; och hade alltså Utskottets hemställan bifallits.

76:te punkten.

Blef äfvenledes bifallen.

De vid utlåtandet fogade *tabeller* lades till handlingarne, med förklarande att deri borde iakttagas de ändringar, som blefve en följd af sådana Kammarens beslut, hvilka skilde sig från Utskottets förslag.

§ 2.

Till bordläggning anmäldes Andra Kammarens Andra Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 6 (i samlingen N:r 21), angående minderåriges anställande vid fabriker och handverk.

§ 3.

Ledighet från riksdagsgörömålen beviljades Herr *Mallmin* under 6 dagar från och med morgondagen och Herr *Jonas Andersson* från Elfsborgs län under 3 dagar från och med den 26 i denna månad.

§ 4.

Justerades protokollsutdrag för detta sammanträde.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{3}{4}$ 10 e. m.

In fidem

H. Husberg.